

ТЕОРІЯ ЕЛІТ В. ПАРЕТО ТА Г. МОСКИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

THE ELITES THEORY OF V. PARETO AND G. MOSCA: A COMPARATIVE ANALYSIS

Толкач А.М.,

старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права Чернігівського національного технологічного університету

У статті на основі порівняльного аналізу розглянуто основні теоретичні поняття, висунуті вченими-соціологами, засновниками теорії еліт Г. Москою та В. Парето. Детально висвітлюються термінологічні проблеми «правлячого класу» Г. Моски та «еліти» В. Парето, а також досліджується проблема циркуляції еліт та оновлення правлячого класу. Зроблено відповідні узагальнення стосовно ідентичності та основних розбіжностей теорій еліт учених.

Ключові слова: еліта, теорія еліт, Г. Моска, В. Парето, циркуляція еліт, правлячий клас, залишки, деривації.

В статье путем сравнительного анализа рассмотрены основные теоретические понятия, выдвинутые учеными-социологами, основателями теории элит Г. Моской и В. Парето. Детально освещаются терминологические проблемы «правлящего класса» Г. Моски и «элиты» В. Парето, а также исследуется проблема циркуляции элит и обновления правящего класса. Делаются соответствующие обобщения относительно идентичности и основных расхождений в теории ученых.

Ключевые слова: элита, теория элит, Г. Моска, В. Парето, циркуляция элит, правящей класс, остатки, деривации.

The basic theoretical concepts of the comparative analysis which have been suggested by scientists-sociologists are considered in the article. G. Mosca and V. Pareto are considered to be founders of the theory of elite. The terminological problems of "ruling class" suggested by G. Mosca and "elite" initiated by V. Pareto are explained in details in the article. Also, the problem of circulation of elite and renovation of the ruling class is being investigated. The corresponding generalizations about the identity of scientists' theories and their basic differences are being made.

Key words: elite, theory of elite, G. Mosca, V. Pareto, elite, circulation, ruling class, residues, derivations.

Постановка проблеми. Еліта являє собою багатопланове, універсальне явище, присутнє у всіх сферах життя суспільства та на всіх його рівнях. Кожна історична епоха наділяє еліту особливими характеристиками.

Історія розвитку людської цивілізації доводить рушійну силу еліти як кращих представників суспільства. Проблеми формування та розвитку еліт турбує людство вже не одну тисячу років. Їй присвячували свої праці Конфуцій, Платон, Арістотель, Н. Макіавеллі, Ф. Ніцше та інші.

Ідеї Г. Моски та В. Парето є актуальним напрямом дослідження в соціології, політології, філософії та політико-правових ученнях, а теорія еліт – у теоретико-правовій науці.

Слово «еліта» походить від латинського «*eligere*», потім трансформувалося у французьке слово «*élite*» – кращий, добірний, вибраний. Це слово використовували в генетиці та насінництві для позначення кращих сортів рослинництва. Починаючи з XVII ст. його застосовували для позначення товарів найвищої якості, а з XIX ст. – щодо «обраних людей», насамперед вищої знаті. Саме з французької мови це поняття згодом поширилося в інші мови, а далі в політичну науку та суспільно-політичне життя.

Однак слід зауважити, щодо до кінця XIX ст. термін «еліта» широко не використовувався в європейській політичній, суспільній чи науковій літературі. До Великої Британії, США він проникнув завдяки соціологічній теорії еліт В. Парето. Отже, тільки з 30-х рр. XX ст. можна говорити про початок широкого використання слова «еліта», започаткованого В. Парето [1, с. 42].

Метою статті є розкриття сутності поняття «еліта» та здійснення порівняльного аналізу теорій еліт італійських соціологів Г. Моски та В. Парето, визначення спільного та відмінного в цих теоріях.

Стан дослідження. На підставі їхніх праць розроблені численні теорії, основою яких є пошук оптимального варіанта форми лідерства під час політичного режиму. Учення Г. Моски та В. Парето піддавалося детальному аналізу вітчизняних та зарубіжних учених, а саме: Р. Арона, Г.К. Ашина, І.І. Григорчака, Ф.М. Кирилюка, Т.Н. Самсоною та інших.

Виклад основного матеріалу. Визнаними засновниками елітології та її «патріархами» є італійські соціологи Г. Моска та В. Парето. Обидва автори започаткували новий підхід у соціальній науці. Теорія еліт ґрунтується на ідеї нездатності широких мас населення до управління державою.

Італійські вчені заклали фундамент теорії еліт у її класичному розумінні, що дало можливість розвивати та переосмислювати окремі положення, але фундаментальні підстави залишалися непорушними. Саме вони зробили еліту предметом свого дослідження, спробували дати їй дефініцію, розкрити її структуру, закони її функціонування, роль еліт у соціальній і політичній системі, мобільність в еліту представників інших страт суспільства, закономірності зміни еліт.

Поняття «еліта» має багато трактувань. Згідно визначенням В. Парето еліта – це особи, що отримали найвищий індекс у сфері своєї діяльності. Г. Моска вважає, що еліта – найактивніші в політичних відносинах люди, орієнтовані на владу, – організована меншість суспільства.

Протягом усього життя між Г. Москою й В. Парето та їх послідовниками тривали суперечки стосовно пріоритетності їхнього вчення. Французький дослідник Р. Арон виклав суть цієї суперечки таким чином: «Чи використовував В. Парето ідеї Г. Моски більшою мірою, ніж вимагала пристойність, посилаючись на нього трохи менше, ніж вимагала справедливість?» [2, с. 474].

В. Парето став знаменитим, користувався європейською популярністю як економіст, статистик, соціолог задовго до того, як набув популярності Г. Моска. Проте цілісну концепцію правлячого класу, його ролі в соціально-політичному процесі вперше висунув саме Г. Моска. Отримавши юридичну освіту, деякий час займався викладацькою роботою, а в подальшому знайшов своє покликання в політичній сфері. У різний час був депутатом парламенту, членом кабінету міністрів, сенатором. Така різностороння робота дала йому змогу спостерігати еліту в різних сферах діяльності та можливість розробити свою концепцію правлячого класу. Пізніше Г. Моска звинувачував В. Парето (не без деяких підстав) у приниженні його

заслуг у розробці теорії політичної еліти, нарікав на те, що той не посилався належним чином на його роботи, які знав і значною мірою використав. У будь-якому разі й Г. Моска, і В. Парето висловили низку схожих ідей. Концепція правлячого класу як суб'єкта політичного процесу була сформульована Г. Моска в книзі «Елементи політичної науки», що вийшла в 1896 р. та одержала широку популярність після другого переробленого та розширеного видання в 1923 р. Однак особливо зросла популярність Г. Моски після перекладу його книги «Правлячий клас» англійською мовою та видання її в США. Зазначена книга є класикою елітології [3, с. 74].

Вихідний пункт його концепції правлячого класу – поділ суспільства на меншість, яка править (еліту), і політично залежну більшість (масу), якою управляють.

Учений визначав еліту як людей, які посідають високе становище відповідно до ступеню свого впливу й політичної та соціальної могутності. Розглядаючи питання соціальної нерівності, у праці «Елементи політичної науки» Г. Моска вперше вказує на загальну для всіх соціальних систем рису – наявність певного прошарку людей, які здійснюють панування над іншими: «Неминуче, що там, де є люди, буде й суспільство, а там, де є суспільство, буде також і держава, тобто правляча меншість і керована нею більшість...» [4, с. 138].

Поняттю «еліта» Г. Моска віддавав перевагу термінам «правлячий клас» і «політичний клас», використовуючи їх як синоніми. Згодом ним було внесено корективи й він став розглядати політичний клас базовим поняттям щодо правлячого класу.

Учений вважав, що головною характерною рисою еліти є здатність керувати, а для цього її представники повинні володіти відповідними якостями.

Ось як формулює Г. Моска своє кредо: «У всіх суспільствах (починаючи від малорозвинутих або які ледве досягли цивілізації до найбільш розвинутих і могутніх) існує два класи людей – клас правлячих і клас керованих. Перший клас, завжди менш чисельний, виконує всі політичні функції, монополізує владу, тоді як інший, більш чисельний клас, керується та контролюється першим, причому таким способом, який забезпечує функціонування політичного організму. <...> У реальному житті ми всі визнаємо існування цього правлячого (чи політичного) класу» [5, с. 118].

Зазначену цитату наводить більшість дослідників елітаризму як «класичну» формулу основ теорії політичної еліти.

У своїх працях Г. Моска виділив три основні способи здобуття влади політичним класом: спадковість, вибори та кооптація (включення в органи влади нових політиків без проведення виборів). Вони повинні відповідати двом вимогам організації правлячого класу: автократичній (вищі функціонери підбирають собі заміну з нижчих і таким чином влада переходить зверху вниз) і ліберальній (керовані делегують своїх представників на вищі посади функціонерів). Цим принципам відповідають чотири типи державного устрою:

– для аристократичного – аристократично-автократичний (влада успадковується) й автократично-ліберальний (відносно великий корпус виборців і політичний клас є одним і тим же);

– для ліберального (демократичного) – демократично-автократичний (влада зберігає автократичний характер, хоча правлячий клас формується в процесі виборів) і демократично-ліберальний (корпус виборців численніший, ніж політичний клас, тобто поза правлячим класом існує опозиція, яка має досить широку електоральну базу). Загалом демократичний правлячий клас значно більше, ніж будь-хто інший, здатний до різноманітних інновацій, спрямованих на модернізацію політичної системи. Періодично до влади приходять правлячі класи, організовані на різних

принципах (циркуляція еліт у В. Парето). Перспективні зміни політичного класу зменшують небезпеку перетворення його на закрити касту, якій загрожує виродження, як це сталося з аристократією Давнього Риму, правителями середньовічної Венеціанської республіки [6, с. 392].

Ось як про це зазначено в праці «Правлячий клас»: «Правлячі класи занепадають, якщо перестають удосконалювати ті здібності, за допомогою яких прийшли до влади, коли не можуть більше виконувати звичні для них соціальні функції, а їх таланти та служба втрачають у суспільстві свою значимість. Так, римська аристократія зійшла нанівець, коли перестала бути єдиним джерелом поповнення числа офіцерів високого рангу, посадових осіб, губернаторів провінцій. Саме так венеціанська знать занепадала, коли її представники перестали командувати галерами та проводити в морі більшу частину життя, торгуючи й воюючи» [7, с. 195].

Г. Моска ставив під сумнів сам термін «демократія», вважаючи її камуфляжем тієї ж влади меншини, плутократичною демократією, визнаючи, що саме в спростуванні демократичної теорії «полягає в основному завдання цієї його роботи». Він пов'язує свободу людства не з демократією, а з компетентною правлячою елітою.

Правляча меншість, згідно з Г. Москою, завжди більш-менш консолідується, має тенденцію перетворитися в закритий клас. «Усі правлячі класи прагнуть стати спадковими, якщо не за законом, то фактично» [7, с. 196].

У цій фразі – велика частка істини, що відноситься до еліт різних політичних систем: від східної деспотії до партноменклатури «реального соціалізму». Однак Г. Моска справедливо відзначає тенденцію переходу від більш закритих правлячих класів до менш закритих, від спадкових привілейованих каст, де правлячий клас явно обмежений числом сімейств і народження є єдиним критерієм приналежності до нього, до більш відкритого суспільству, де, зокрема, освіта відкриває шлях до урядових постів. Однак і тут панівний клас виявляє тенденцію монополізувати навчання.

Для Г. Моски збільшення кількості нових людей в еліті – запорука здоров'я суспільства. Проте вчений зазначає, що це тільки за умови переважання стабілізуючої суспільно-консервативної тенденції збереження наступності та оновлення еліт за рахунок кращих вихідців із мас [3, с. 77].

Таким чином, ми вбачаємо, Г. Моска надає перевагу концепції трансформації перед зміною еліт.

Проаналізувавши теорію еліт Г. Моски, можна зазначити, що фундаментом суспільного розвитку він вважав не економіку, а політику.

Концепція політичного класу Г. Моски піддавалася критиці за деяку абсолютизацію політичного фактора в соціальному структуруванні суспільства за недооцінку ролі економіки, що робить неправомірним такий підхід до сучасного суспільства [8, с. 186].

Однак цікавим є те, що ця теорія знайшла своє несподіване підтвердження в тоталітарних державах через процес набуття політикою переважаючої ролі над економікою й іншими сферами суспільства в особі номенклатурної бюрократії. Зміст поняття «політична еліта» в концептуальному підході Г. Моски сучасними дослідниками визначається як позиційний (структурний, організаційний), у рамках якого належність чи неналежність індивіда або групи до еліти визначається за їх станом в офіційній соціально-політичній структурі суспільства за наявності особливих соціальних якостей [9, с. 311].

Завершуючи короткий огляд поглядів Г. Моски, відзначимо, що для нього правління еліти – ідея, за допомогою якої правляча меншість прагне виправдати свою владу та намагаться переконати більшість у її легітимності.

Отже, головною заслугою Г. Моски було виділення еліти як спеціального об'єкта дослідження, її структури, а також законів її циркуляції.

Другим засновником елітології вважається В. Парето – італійський економіст і соціолог, який сприяв широкому проникненню в соціологію математичних та статистичних методів дослідження.

Він отримав вищу інженерну освіту, брав активну участь у політичній боротьбі. Критика ним влади спричинила переслідування та він був змушений залишити Італію й поселитися в Швейцарії, у своєму маєтку на березі Женевського озера. Вів замкнутий спосіб життя, ні з ким не спілкувався, повністю посвятив своє життя літературній діяльності, писав роботи з проблем влади, держави та права.

В. Парето сформулював більш чітку, з введенням нових понять теорію еліт, де запропонував виділити клас людей, які мають найвищі показники у своїй сфері діяльності, і цьому класу дати назву «еліта». Як бачимо, він у поняття «еліта» вкладав інший зміст, ніж Г. Моска.

Учений запропонував статистичний метод для виявлення того, хто може бути віднесений до еліти: «Припустимо, що у всіх областях людської діяльності індивіду дається індекс, що є ніби оцінкою його здібностей, подібно до того, як ставлять оцінки на іспитах із різних предметів у школі. Дамо, наприклад, тому, хто є кращим спеціалістом, індекс 10, а тому, хто немає жодного клієнта, – індекс 1, кретину можна поставити 0. Тому, хто зумів заробити мільйони (неважливо, чесним або безчесним шляхом), ми поставимо 10; людині, що заробляє тисячі лір, – 6 балів, тому, хто ледве не помирає з голоду, – 1, а тим, хто знаходиться в будинку для бідних, – 0. Сукупність людей, кожен із яких отримав у своїй сфері діяльності найвищу оцінку, назвемо елітою» [10, с. 308].

Як зазначає Г.К. Ашин, у теорії В. Парето завжди існує ієрархізація, відповідно, може бути еліта жебраків, бомжів тощо [11, с. 128].

Термін «еліта» В. Парето вживає як синонім термінів «правлячий клас», «аристократія» або «вищий прошарок суспільства». Він поділяв еліту на тих, «хто безпосередньо чи побіжно відіграє помітну роль в управлінні суспільством і складає правлячу еліту, та іншу частину цього класу, який утворює неуправлінську еліту» [2, с. 455].

Останню він розглядає як контроліту, що має характерні для еліти якості, але не має доступу до керівництва через свій соціальний (природжений) статус та через різноманітні бар'єри, що існують у суспільстві стосовно його нижчих верств, але має велике прагнення «замінити» керуючу еліту собою.

Його теорія ґрунтується на остаточному визнанні соціальної стратифікації – розподілі суспільства на великі групи людей: нижчу страту (нееліту) та вищу страту (еліту), яка поділяється на 2 частини: правлячу й неправлячу. У нижній страті такий поділ вважається невинуватим [10, с. 309].

Таким чином, фундаментальна розбіжність у В. Парето виглядає як розбіжність між елітою та масою.

В. Парето займався проблемою тлумачення логічного й нелогічного вчинку, поведінки в широкому розумінні. Почуття й афекти В. Парето відніс до особливої категорії компонентів у людській поведінці. Назвав їх терміном «резидуа» (буквально – «залишки», тобто те, що залишається, випадає в осадок). На відміну від почуттів й афектів, розумові побудови, тобто аргументи та системи виправдання, а також ідеології, за допомогою яких люди звичайно маскують свої пристрасті й тим самим додають своїм вчинкам чи висловлюванням вигляду обміркованих, В. Парето йменує «дериватами» («похідні»).

Базуючись на теорії дериватив та резидуів учений виділяє базові типи еліти, адже кожна еліта, на його думку, має свій стиль панування. Інстинкт комбінацій зумовлює використання насамперед переконань, компромісів, інтриг, обманів. Це і є тип еліти «лисиці». Еліті, де панівними є резидуї «постійних агрегатів», притаманний авторитарний стиль, насильство. Вони становлять тип еліти «левів» (використана термінологія Н. Макиавеллі).

Стабільна політична система характеризується переважанням еліти «левів». Навпаки, нестійкість стану політичної системи вимагає прагматично мислячих енергійних діячів, новаторів, комбінаторів. Кожній еліті властивий один із двох основних методів управління: еліті «лисиць» – маніпулятивний, що включає компроміси, соціальну демагогію, а еліті «левів» – метод грубого придушення [3, с. 82].

Отже, за теорією В. Парето згода й сила є інструментом правління протягом усієї історії.

Для пояснення соціальної динаміки В. Парето формулює свою відому теорію «циркуляції еліт»: соціальна система прагне до рівноваги й під час виходу її з рівноваги із часом повертається до неї; процес коливання системи й приходу її до «нормального стану» рівноваги утворюють соціальний цикл; цикл залежить від характеру циркуляції еліт. Соціолог прагне представити історичний процес у вигляді вічної циркуляції основних типів еліт. Схема цієї циркуляції має мало спільного з історичним підходом до суспільного розвитку, досить спекулятивна у своїх претензіях на універсальність: «Еліти виникають із нижчих шарів суспільства й у ході боротьби піднімаються у вищі, там розквітають і зрештою вироджуються, знищуються й зникають. <...> Цей кругообіг еліт є універсальним законом історії».

Історія для В. Парето – це історія наступності привілейованих меншостей, які формуються, борються, досягають влади, насолоджуються владою, занепадають, замінюються іншими привілейованими меншостями» [12, с. 59]. І Г. Моска, і В. Парето справедливо вважають, що високий ступінь закритості еліт уповільнює історичний процес, якщо еліта є закритою – це правильний шлях до її деградації, як і деградації суспільства в цілому. Адже в неелітних стратах суспільства накопичується все більша кількість людей, здатних до управління суспільством, і, не маючи можливості виходу в еліту, можливості реалізації своїх творчих потенціалів, вони перетворюються в контроліту, що перевершує за своїми якостями стару еліту.

На думку В. Парето, панівна еліта ніколи не віддасть владу добровільно. Отже, «циркуляція» еліт відбувається зазвичай насильницьким шляхом, через перевороты та революції, що загалом корисно для суспільства, оскільки з припиненням циркуляції відбувається занепад усієї нації.

Погляди щодо ставлення до демократії у В. Парето та Г. Моски співпадають. В. Парето теж ставився до демократичних режимів із недовірою та скептицизмом, називав плутodemократичними, вважаючи їх владою еліти «лисів».

Висновки. Отже, розглянувши теорію еліт, можна дати таке визначення: теорія еліти – це сукупність соціально-політичних концепцій, які стверджують, що необхідними складовими будь-якої соціальної структури є найвищі привілейовані верстви, правляча меншість, що панує над іншим населенням.

У результаті аналізу концепцій еліт Г. Моски та В. Парето можна визначити спільні та відмінні риси. Порівнюючи їхні погляди, ми переконалися в тому, що вони досить близькі.

Італійські вчені заклали фундамент теорії еліт у її класичному розумінні, зробили еліту предметом свого дослідження. Їх внесок у сучасну політико-правову теорію пов'язаний із тим, що вони виокремили об'єкт і предмет науки, систематизували накопичені знання про правлячі меншини, спробували сформулювати закони структури, функціонування, розвитку та зміни еліт. Соціологи визнавали елітарність будь-якого суспільства та його поділ на привілейовану правлячу меншість та пасивну більшість. Розвиток суспільства обидва соціолога пов'язують не з демократією, а з компетентною правлячою елітою.

Поряд зі схожістю основних положень В. Парето та Г. Моски можна відзначити і їх відмінності. В. Парето розглядав теорію еліт із точки зору соціології з використанням математичних та статистичних методів дослідження. Він ввів у науковий обіг поняття «еліта» та «циркуляція еліт».

Проте цілісну концепцію правлячого класу, його ролі в соціально-політичному процесі вперше висунув саме Г. Моска, який замість слова «еліта» вживав поняття «правлячий клас». Для Г. Моски еліта – політичний клас, у В. Парето розуміння еліти ширше, воно більш антропологічно.

Якщо В. Парето робив наголос на заміні одного типу еліт іншим, то Г. Моска підкреслював поступове проникнення в еліту «кращих» представників маси, тобто йому була ближча концепція трансформації, а не зміни еліт.

Якщо Г. Моска абсолютизує дію політичного чинника, то В. Парето пояснює динаміку еліт багато в чому психологічно: еліта панує над масою, насаджуючи політичну

міфологію, сама ж вона знаходиться над повсякденною свідомістю.

Отже, заслуга засновників елітології безперечна: у результаті узагальнення та систематизації наявних знань про еліту, вони заклали основи елітології як науки, що займається явищем еліти в комплексі.

На нашу думку, у концепціях Г. Моски та В. Парето висловлені основні ідеї, які дали поштовх та стали передумовою розвитку нових теорій елітарної тематики, а саме: концепції «залізного закону олігархії» Р. Міхельса; теорії «зацікавлених груп» А. Бенлі, теорії про технократію Д. Бернхейма тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Григорчак І.І. Еліта як суспільний феномен / І.І. Григорчак // Вісник Національної академії державного управління. – 2010. – № 4. – С. 41–48.
2. Арон Р. Этапы развития социологической мысли / Р. Арон ; пер. с фр. – М. : Изд. Группа «Прогресс-Политика», 1992. – 608 с.
3. Ашин Г.К. Элитология : [учеб. Пособ.] / Г.К. Ашин. – М. : МГИМО-Ун-т МИД России, 2005. – 544 с.
4. Моска Г. Элементы политической науки / Г. Моска // Социологические исследования. – 1995. – № 4. – С. 138–146.
5. Моска Г. Правящий класс социологии / Г. Моска // Антология мировой политической мысли : в 5 т. – М. : Мысль, 1997. – Т. 2 : Зарубежная политическая мысль XX в. – 1997. – С. 118–134.
6. Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби : [навч. посіб.] / Ф.М. Кирилюк. – К. : Центр учбової літератури, 2008 – 414 с.
7. Моска Г. Правящий класс / Г. Моска // Социологические исследования. – 1994. – № 10. – С. 186–196.
8. Самсонова Т.Н. Концепция «правлящего класса» Г. Моски / Т.Н. Самсонова // Социологические исследования. – 1994. – № 10. – С. 176–187.
9. Пустоловська О.О. Поняття еліти: політологічний дискурс / О.О. Пустоловська // Гілея. – 2013. – № 73. – С. 310–312.
10. Парето В. Компендиум по общей социологии / В. Парето ; пер. с итал. А.А. Зотова. – 2-е изд. – М. : Издат. дом ГУ ВШЭ, 2008. – 511 с.
11. Ашин Г.К. Элитология в системе общественных наук / Г.К. Ашин // Общественные науки и современность. – 2003. – № 4. – С. 124–134.
12. Парето В. Компендиум по общей социологии / В. Парето // Антология политической мысли : в 5 т. – М. : Мысль, 1997. – Т. 2 : Зарубежная политическая мысль. – 1997. – С. 59–79.

УДК 340.12

РОЗУМІННЯ РОЛІ СУДУ ТА ПРАВОСУДДЯ В ПУБЛІЦИСТИЧНІЙ СПАДЩИНІ В.К. ВИННИЧЕНКА (1920–1930 РР.)

UNDERSTANDING THE ROLE OF JUDICIARY AND JUSTICE IN PUBLICIST HERITAGE OF V.K. VYNNYCHENKO (1920–1930)

Фоміна М.А.,

*аспірант кафедри історії та теорії держави і права
Чорноморського державного університету імені Петра Могили*

Статтю присвячено дослідженню проблеми розуміння ролі суду й правосуддя, функцій і завдань судової влади в суспільстві та державі в мемуарно-публіцистичному спадку В.К. Винниченка. У зв'язку із цим проводиться аналіз праць діяча з позицій їх політико-правового значення для дослідження проблематики діяльності незалежного та справедливого суду. Сформульовано аргументовану історико-правову позицію щодо цінності суду як справедливого й неупередженого регулятора суспільних відносин згідно з теорією В.К. Винниченка, а також наведено основні причини, які унеможливають реальне втілення викладених теоретичних постулатів у взаємозв'язку із сьогоденням.

Ключові слова: роль суду, правосуддя, функції суду, політико-правова думка, публіцистична спадщина, довіра до суду.

Статья посвящена исследованию проблемы представления роли суда и правосудия, функций и задач судебной власти в обществе и государстве в мемуарно-публицистическом наследии В.К. Винниченко. В связи с этим проводится анализ работ деятеля с позиций их политико-правового значения для исследования проблематики деятельности независимого и справедливого суда. Сформулированы аргументированная историко-правовая позиция относительно ценности суда как справедливого и беспристрастного регулятора общественных отношений согласно теории В.К. Винниченко, а также основные причины невозможности реального воплощения изложенных теоретических постулатов во взаимосвязи с современностью.

Ключевые слова: роль суда, правосудие, функции суда, политико-правовая мысль, публицистическое наследие, доверие к суду.

The article investigates the problem of identifying the role of courts and justice, functions and tasks of the judiciary in society and state in memoirs and journalistic heritage of V.K. Vynnychenko. In this regard, the article analyzes the works of activist in terms of their political and legal significance for the study of problems of independent and fair justice. It is formulated reasoned historical and legal position of the value judiciary as fair and impartial regulator of public relations in the theory of V.K. Vynnychenko, and basic reasons that make actual implementation set theoretical postulates impossible in conjunction with the present.

Key words: role of judiciary, justice, court functions, political and legal thought, publicist heritage, trust to judiciary.